

Luontopedagogiikka osana varhaiskasvatusta – Luontopedagogiikan materiaalipankki varhaiskasvatuk-
sen opettajille

Tanja Rantanen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Luontopedagogiikka osana varhaiskasvatusta – Luontopedagogiikan materiaalipankki
varhaiskasvatuksen opettajille

Tanja Rantanen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu 2021

Tanja Rantanen

Luontopedagogiikka osana varhaiskasvatusta - Luontopedagogiikan materiaalipankki varhaiskasvatuksenopettajille

Vuosi

2021

Sivumäärä

434

Opinnäytetyön tavoitteena ja kehittämistehtävänä oli kehittää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön lähdettiin suunnittelemaan sähköistä luontopedagogiikan materiaalipankkia, joka pitää sisällään jokaiselle vuodelle sopivia ja valmiiksi suunniteltuja ideoita 3-5-vuotiaiden toimintahetkien järjestämiseen. Opinnäytetyö tehtiin kahdelle hyvinkäläiselle päiväkodille ja toimeksiantajana toimi päiväkotien johtaja. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda varhaiskasvatuksen opettajille lisää monipuolisia välineitä, materiaalia ja ideoita luontopedagogiikan toteuttamiseen. Tavoitteena oli myös herättää ammattilaisten omaa mielenkiintoa ja kiinnostusta aihetta kohtaan ja lisätä tämän avulla säännöllisesti toteutettua luontopedagogiikkaa päiväkotien arjessa.

Materiaalipankkia lähdettiin toimeksiantajan toiveesta toteuttamaan sähköiseen muotoon, jotta se on helposti ja nopeasti varhaiskasvatuksenopettajien saatavilla. Kuitenkin tarkoituksena oli keskittyä ensisijaisesti materiaalin laadukkuuteen eikä niinkään verkkomateriaalin viisuaaliseen ulkoasuun. Materiaalipankin prosessissa on hyödynnetty runsaasti erilaista teoriataietoa, kuten artikkeleita, kirjallisuutta, blogeja, varhaiskasvatussuunnitelmia, opinnäytetöitä, sekä tutkimuksia. Näiden lisäksi materiaalipankin sisällön valmistuksessa on hyödynnetty paljon luovuutta, sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten haastatteluita. Työn alkuvaihe sisälsi paljon selvitystyötä siitä, millaisia eri keinoja materiaalipankin toteutuksessa on mahdollista hyödyntää ja miten sen toteuttaminen tukisi mahdollisimman paljon myös varhaiskasvatussuunnitelmassa määriteltyjä (2018) tavoitteita.

Luontopedagogiikan materiaalipankki luotiin lopulta sähköisenä ja tallennettiin ryhmien käytössä oleville älylaitteille. Materiaalipankki pitää sisällään valmiiksi rakennettuja toimintakokonaisuuksia, sekä yksittäisiä lyhyempiä harjoitteita. Valmiin materiaalipankin etuna on, että samaan aiheeseen liittyvät toimintaideat löytyvät helposti yhdeltä sivustolta, eikä materiaaleja tarvitse etsiä useista eri lähteistä. Materiaalipankista on myös varmasti paljon hyötyä varhaiskasvatustyöntekijöille, joilla ei entuudestaan vielä ole käsitystä luontopedagogiikasta tai ole välttämättä vielä kokemukseensa pohjautuvia valmiita ideoita käytössään. Työn laajaa materiaalia voi hyödyntää myös ne, joilla on kokemusta luontopedagogiikasta. Opinnäytetyötä tullaan hyödyntämään aktiivisesti, koska Kruununmaan päiväkoti on luontopainotteinen päiväkoti ja sen toimintatavat perustuvat jo entuudestaan pitkälti kestävään kehitykseen ja luonnossa liikkumiseen. Materiaalipankin sisällön ottaminen osaksi päiväkotia on siis helppoa, kun sen kaltaiselle toiminnalle on arjessa muutenkin annettu aikaa ja tilaa.

Asiasanat: luontopedagogiikka, varhaiskasvatus, materiaalipankki

Tanja Rantanen

Nature pedagogy as part of early childhood education - a material bank of nature pedagogy for early childhood education teachers.

Year 2021

Pages

434

The main goal of this thesis was to develop pedagogical activities in early childhood education. The aim was to design a nature pedagogy material virtualbank, that would contain ideas for each season and pre-planned activities for 3-5-year-olds children. The thesis was done for two kindergartens in Hyvinkää and the project supervisor was the director of both kindergartens. The aim of the thesis was to create additional tools, materials and ideas for the implementation of nature pedagogy for early childhood education teachers. The aim was also to increase the professionals own interest in the topic and increase the regularly implemented nature pedagogy in the daily life of kindergartens.

The material bank was created an electronic form at the request of the client, so it would be easily and quickly available for early childhood education teachers. However, the intention was to focus primarily on the quality of the material and not so much on the visual appearance of the web material. The material bank process utilized a wide range of theoretical knowledge, such as articles, literature, blogs, education plans, dissertations, and researches. In addition to these, a lot of creativity was utilized in the production of the material bank's content, as well as interviews with early childhood education professionals. The initial phase of the work included a lot of research on what different means could be utilized in the implementation of the material bank and how its implementation would support the goals defined in the early childhood education plan (2018) as much as possible.

The Material Bank for nature pedagogy was eventually created electronically and stored on smart devices used by kindergartens groups. The material bank contains pre-built sets of activities, as well as individual shorter exercises. The advantage of a ready-made material bank is that activity ideas related to the same topic can be easily found on one site, and there is no need to search for materials from several different sources. The material bank is also certainly of great benefit to early childhood education workers who do not yet have an understanding of nature pedagogy or may not yet experience in running these activities. However, the extensive material of the work can also be utilized by those who have experience in nature pedagogy. The thesis will be actively utilized, because Kruununmaa Kindergarten is a nature-oriented kindergarten and its operating methods are already largely based on sustainable development and movement in nature. It is therefore easy to incorporate the content of the material bank into the daily activity, as time and space have been given to such activities in everyday life anyway.

Keywords: nature pedagogy, early childhood education, material bank

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Varhaiskasvatus.....	7
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
2.2	Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa	10
3	Luonto- ja ympäristöpedagogiikka varhaiskasvatuksessa	12
3.1	Tarkoitus ja tavoitteet	13
3.2	Kasvan, liikun & kehityn	13
3.3	Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	14
3.4	Kielten rikas maailma	15
3.5	Minä ja meidän yhteisömme.....	16
3.6	Ilmaisun monet muodot	17
4	Materiaalipankki opinnäytetyönä	18
4.1	Aiheen taustatiedot.....	19
4.2	Menetelmät ja aiheenrajaus.....	20
5	Opinnäytetyöprosessin kuvaus.....	21
5.1	Opinnäytetyön kehitystehtävän ja tavoitteiden määrittely	21
5.2	Suunnitteluvaihe	23
5.3	Materiaalipankin toteutus ja tiedonkeruu	25
5.3.1	Väliarviointi	27
5.3.2	Sähköisen materiaalipankin luominen	29
5.4	Opinnäytetyön raportointi ja materiaalipankin julkaisu.....	32
6	Pohdinta ja johtopäätökset.....	32
6.1	Arviointi ja jatkokehittäminen	33
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	35
	Lähteet.....	37
	Kuviot	40
	Liitteet	41

1 Johdanto

Ympäristön tila ja luonnon suojeleminen ovat vuosi toisensa jälkeen enemmän esillä ja kiinnostus näitä asioita kohtaan kasvaa jatkuvasti. Jokainen ihminen onkin osaltaan vastuussa siitä, millaisia valintoja elämässään tekee ja miten ne vaikuttavat maailmaan. (Korkola 2021.) Lapsen arvot ja toimintamallit kehittyvät pitkälti hänen huoltajiensa ja muiden aikuisten mallista ja tavoista toimia. Varhaiskasvatus on osaltaan avainasemassa lapsen luontoon ja ympäristöön muodostuvan kiinnostuksen ja suhtautumisen kehittymisessä.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön ja kehittämishankkeen tarkoituksena on ollut luoda luontopedagogiikan materiaalipankki varhaiskasvatuksen opettajille (Liite 1). Materiaalipankin avulla heille on tarjolla enemmän monipuolisia välineitä, materiaalia ja ideoita luontopedagogiikan toteuttamiseen, jotta sen toteuttaminen olisi tulevaisuudessa helpompaa päiväkodin arjessa. Materiaalipankin luomisella tavoiteltiin varhaiskasvatuksenopettajien mielenkiinnon lisäämistä luontopedagogiikkaa ja sen toteuttamista kohtaan, sekä tämän myötä kehittämään myös varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Tarkoituksena oli kehittää ammatillisille työväline, jonka sisällön avulla voidaan tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja luontosuhteen vahvistamista. Materiaalipankki siis omalta osaltaan tukee myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) määriteltyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita oppimisympäristön laajentamisesta ulos ja lähiympäristöön.

Opinnäytetyön toimeksiantajana ja työn tilaajana toimii Kruununmaan- ja Kruununpuiston päiväkodit ja materiaalipankki valmistetaan ensisijaisesti juuri näiden kahden päiväkodin varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön. Työ kohdennetaan 3-5-vuotiaiden ryhmien tarpeita vastaaviksi.

Tässä opinnäytetyössä on esitelty kattavasti teoriaa liittyen varhaiskasvatukseen, sekä luontopedagogiikkaan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä kuvataan myös opinnäytetyön ja sen tuotoksena syntyneen materiaalipankin prosessia vaiheittain. Luvussa 6 arvioidaan ja pohditaan vielä työn onnistumista ja jatkokehitys mahdollisuuksia kokonaisuudessaan.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää Suomessa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona, sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana, ja sen tarkoituksena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti (Opetushallitus 2018). Opinnäytetyö, sekä sen aikana tuotettu materiaalipankki ovat tarkoitettu erityisesti päiväkodin varhaiskasvatuksenopettajien

käyttöön, mutta sen sisältö on sovellettavissa varmasti myös perhepäivähoidossa, avoimen varhaiskasvatuksen toiminnassa kuin myös kotona perheen kanssa.

Varhaiskasvatuksen tulee olla aina varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018), sekä varhaiskasvatusta koskevien lakien mukaista laadukasta toimintaa. Varhaiskasvatusta ohjaavat Suomessa muun muassa perustuslaki, varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelmasta annettu valtioneuvoston asetus, sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2018.)

Varhaiskasvatuslain (540/2018) määritelmässä varhaiskasvatuksen tulee olla jokaiselle yhdenvertaista ja edistää kaikin tavoin lasten välistä tasa-arvoa. Lain mukaan varhaiskasvatuksessa tulee kunnioittaa jokaista yksilöä riippumatta hänen kielestään, kulttuuristaan, uskonnostaan tai katsomuksellista taustastaan. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Hyvinkään varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda jokaiselle lapselle mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja elämänhallintaan, sekä tukea heidän elämänlaatuun ja hyvinvointiaan yhdenvertaisesti. Varhaiskasvatusta Hyvinkäällä järjestävät kunnan lisäksi myös yksityiset toimijat. (Hyvinkään kaupunki 2019.) Tämä opinnäytetyö ja sen tuotoksena luotava materiaali-pankki ovat ensisijaisesti tuotettu kunnallisten Kruununmaan- ja Kruununpuiston päiväkotien käyttöön.

Materiaalipankin (Liite 1) tarkoituksena on lisätä lasten monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin, liikkumiseen, sekä luonnon ja ympäristön tutkimiseen. Hyvinkään kaupunki (2019) onkin esittänyt, että varhaiskasvatuksen tulisi toiminnallaan tukea näitä arvoja, jotta lapsen kokonaisvaltainen kehittyminen toteutuisi.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tulee olla aina suunnitelmallista ja tavoitteellista, perustuen havaintoihin ja pohdintaan. Opinnäytetyön ja materiaalipankin avulla mahdollistetaan jokaiselle varhaiskasvattajalle monipuolisia materiaaleja ja välineitä oman pedagogisen toiminnan ja sen suunnittelun tueksi.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuslain (540/2018) pohjalta on laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta koko Suomen varhaiskasvatusta toteutetaan ja kehitetään. Valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) tarkoituksena on taata laadukas ja yhdenvertainen varhaiskasvatus jokaiselle lapselle Suomessa. (Opetushallitus 2018.) Lapsella on aina oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja päiväkodin oman varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi jokaiselle lapselle laaditaan lastentarhanopettajan, vanhempien, huoltajien ja lapsen kanssa yhteistyössä lapselle oma yksilöllinen suunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarpeidensa pohjalta

pedagogiset tavoitteet, jotka otetaan huomioon varhaiskasvatuksen toimintaa ja ympäristöä suunniteltaessa. (Opetushallitus 2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018) on kirjattu muun muassa kaikki ne tekijät, jotka mahdollistavat yhtenäisen, tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen jokaiselle lapselle. Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ohjaa vahvasti varhaiskasvatussuunnitelmasta (2018) löytyvä pedagoginen viitekehys, joka kuvaa monipuolisesti pedagogisen toiminnan sisältöä. Pedagogista toimintaa ohjaavat: varhaiskasvatuksen arvoperusta ja oppimiskäsitys, lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet, sekä oppimisen alueet ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet. (Opetushallitus 2018.)

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys (Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2018, 36.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisesta viitekehuksesta (Kuva 1.) löytyvät oppimisen alueet kuvaavat hyvin kattavasti varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja ohjaavat ammattilaista pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Viitekehysten avulla lisätään myös lasten osallisuutta osana kokonaisuutta. Oppimisen alueet (Kuva 2.) on jaettu viideksi eri osa-alueeksi, joita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni, sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näitä osa-alueita tulee toiminnassa aktiivisesti yhdistellä. Osa-alueet eivät varsinaisesti ole toisistaan irrallisia, vaikka ovatkin jaoteltu eri aihepiireiksi. Aihepiirin avulla on kuitenkin helpompi varmistua toiminnan olevan monipuolista ja tavoitteellista, sekä kaikki oppimisen osa-alueet huomioonottavaa. (Tampereen kaupunki 2016.)

Oppimisen alueet

Kuva 2: Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alueet

2.2 Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen voidaan ajatella olevan ensisijaisesti kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus. Toiminta on tavoitteellista ja suunniteltua lapsen kehityksen ja oppimisen tukemista eli pedagogiikkaa. (Opetushallitus 2018.)

Pedagoginen työ vaatii työntekijältä ymmärrystä siitä, että kasvu ja kasvatus ovat hyvin monipuolinen käsite, ja sitä tapahtuu läpi koko ihmisen elämän. Opetushallituksen laatiman varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin olla osana tätä kasvua edistäen lasten kokonaisvaltaista oppimista, kasvua, kehitystä, tasa-arvoa, ja yhdenvertaisuutta yhdessä heidän huoltajiensa kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteiksi on asetettu myös toteuttaa leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriin pohjautuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. Lisäksi tarkoituksena on varmistaa lasten ja heidän perheidensä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päiväkodin arkeen. Varhaiskasvatuksessa hyvinkin keskeisessä roolissa ovat siis lapsen sensitiivinen, välittävä ja aito kohtaaminen, mielenkiinnon kohteiden havainnoiminen ja huomiointi, ympäristön muokkaaminen lapsen kanssa tarpeisiin sopivaksi, sekä leikin ja oppimisen tukeminen. (Opetushallitus 2018.)

Tärkeää on myös huomioida, että pedagogiikka ei rajoitu varhaiskasvatuksessa vain ohjattuihin toimintoihin hetkiin, vaan kaiken varhaiskasvatuksessa tapahtuvan arjen toiminnan tulee perustua jotenkin näihin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittuihin arvoihin, tavoitteisiin ja eri oppimisen alueiden painotuksiin. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta nimittäin toimintatuokioiden lisäksi yhtä tärkeitä ovat leikkiminen, yhdessä ulkoilu, kuin syöminenkin.

Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla onkin ymmärtää, miksi jokainen tilanne toteutetaan ryhmässä niin kuin se toteutetaan. (Afonne 2019.)

Jokaisessa ryhmässä tulee olla vähintään yksi pedagogisesti koulutettu varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksenopettaja on vastuussa ryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelusta, mutta myös esimerkiksi monialaisesta yhteistyöstä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksenopettajan vastuulla on myös ryhmän aktiivinen havainnointi ja pedagoginen dokumentointi. (Afonne 2019.)

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on johtaa ryhmänsä tiimiä, ja varmistaa lastenyksilöllisen huomioinnin toteutuminen, lapsilähtöinen toiminta, sekä lasten osallisuuden toteutuminen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan tulee perustua lasten omiin vahvuuksiin, aloitteisiin ja mielenkiinnonkohteisiin. Näiden tulisi lasten tukemisessa ja oppimisen toteutuksessa. Tämän toteutuminen edellyttää ammattilaisilta aitoa ja sensitiivistä lasten kohtaamista, mutta myös suunnitelmallista toimintaa ja säännöllistä arviointia. (Opetushallitus 2018.)

Varhaiskasvatuksen suunnittelemisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeisimpänä menetelmänä voidaan pitää säännöllistä pedagogista dokumentointia. Pedagogisen dokumentoinnin avulla ammattilaiset muodostavat ymmärrystä päiväkodin pedagogisesta toiminnasta, mutta myös lasten oppimisesta ja kehityksestä. Pedagoginen dokumentointi on erinomainen keino kerätä tietoa lasten omista tarpeista, toiveista, mielenkiinnonkohteista ja vahvuuksista, joiden pohjalta voidaan muokata toimintaa ja toimintaympäristöä lasten oppimista ja mielenkiintoa tukeviksi. (Opetushallitus 2018, 37.) Lapsen osallisuus onkin pedagogisen toiminnan suunnittelussa merkittävässä roolissa. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kuuluu huomioida osallisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksen arjessa. Osallisuutta voidaan tukea esimerkiksi kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta, sekä haastatteleamalla huoltajia lapsen mielenkiinnon kohteista. Myös pienryhmätoiminnalla voidaan varmistaa lasten yksilöllisempi havainnointi ja kohtaaminen. (Ylitalo 2020.)

Varhaiskasvatuksen kehittäminen vaatii säännöllistä toiminnan arviointia. Arviointia tehdään aina pedagogiseen toimintaan, menetelmiin ja tavoitteisiin liittyen ja havainnot kirjataan ylös päiväkodin ja ryhmän omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, mutta myös lasten yksilöllisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Arviointia tulisi tapahtua säännöllisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Tavoitteisiin pääsemiseksi tulisi ryhmän toimintatapoja pohtia viikoittain palaverissa. Ryhmän omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa siis täytetään sekä arvioidaan koko toimintakauden ajan. Havaintojen pohjalta toimintaa muokataan lapsilähtöisemmäksi ja lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevaksi. (Ylitalo 2020.)

3 Luonto- ja ympäristöpedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Luonto- ja ympäristöpedagogiikka käsitteenä on varmasti yhtä moniulotteinen kuin luonto itsessään. Muutamien viime vuosikymmenten aikana lasten käsitys ja kokemukset luonnosta ja ympäristöstä ovat heikentyneet, esimerkiksi lisääntyneen kiireen ja välimatkojen pidentymisen vuoksi. Välimatkoja kuljetaan autoilla ja illat halutaan rauhoittua kotona loikoillen. Tästä syystä luonto- ja ympäristöpedagogiikan merkitys on aikaisempaa tärkeämpää ja onkin tärkeää tiedostaa, että luonto- ja ympäristöpedagogiikka on yksi merkittävä osa tämän päivän varhaiskasvatusta. (Kurttio & Kurki 1999.)

Luonnosta ja ympäristöstä opitaan havainnoimalla sitä eri aistein ja eri vuodenaikoina. Tämän takia on tärkeää, että kasvatusta tapahtuu säännöllisesti vuoden ympäri eikä vain esimerkiksi sään ollessa mieluisa. Lapsi oppii ja hahmottaa ympäristöään pitkälti oman liikkumisen avulla ja tämän vuoksi luontopedagogiikan ja oppimisen tulisikin tapahtua konkreettisesti esimerkiksi tekemällä retkiä lähiympäristöön. (Rosenberg 1993.) Siellä oppiminen tapahtuu havainnoimalla, keskustelemalla ja tutkimalla. Samalla lapsia myös ohjataan kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä, toimimaan kestävän elämäntavan mukaisesti ja harjoittelemaan siihen tarvittavia taitoja. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi roskaamattomuus, säästäväisyys, vastuullisuus ruokailussa, energian säästäminen, jätteiden vähentäminen, kierrätys, ja asioiden uudelleenkäyttö. (Opetushallitus 2018.)

Luonto oppimisympäristönä tarjoaa paljon monipuolisia ja erilaisia vaihtoehtoja. Se on erinomainen paikka juuri luonto- ja ympäristöpedagogiikalle, mutta myös itsestä, toisista ja luonnosta huolehtimiseen. Toisin kun usein kuitenkin ajatellaan luonto- ja ympäristöpedagogiikkaa ei toteuteta vain ulkona ja luonnossa, vaan luonnon materiaaleja ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia voidaan ottaa osaksi myös varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Sen avulla voidaan harjoitella vastuullisuutta, luonnonsuojelun merkitystä, tai esimerkiksi eläin- ja kasvilajien tunnistamista. Luontopedagogiikka antaa lapsille myös mahdollisuuden olla rohkeita, ihmetellä, oivaltaa, havainnoida, etsiä tietoa, parantaa ryhmätyöskentelytaitojaan, sekä kehittää vuorovaikutustaitojaan ja ongelmanratkaisukykyjään. Ennen kaikkea luonto kuitenkin tarjoaa lapsille tilaa leikkiä ja käyttää mielikuvitustaan. (Metsäemo 2020.)

Luontopedagogiikan tulisikin olla osana varhaiskasvatuksen toimintaa siinä missä esimerkiksi liikunnan, musiikin tai kielen kehityksen (Opetushallitus 2018). Seuraavissa luvuissa esitellään tarkemmin luonto- ja ympäristöpedagogiikan tarkoitusta ja tavoitteita varhaiskasvatuksessa, sekä esittelen, miten ja miksi luontopedagogiikkaa kannattaa toteuttaa pedagogisten oppimisen osa-alueiden näkökulmasta.

3.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Luontopedagogiikan yhtenä tavoitteena voidaan pitää positiivisen luontosuhteen muodostumista, eli tarkoituksena on saada lapsi tietoiseksi omasta riippuvuudestaan luontoa kohtaan ja hän kasvaa vastuulliseksi ympäristöstä välittäväksi ihmiseksi. Tärkeää on, että lapsi viettää aikaa ulkona ja huomaa luonnon. Lapsi haluaa pitää huolta ja suojella luontoa, jos hän tuntee tai kokee sen itselleen tärkeäksi. Kurttio & Kurki (1999) määritteleekin luonto- ja ympäristöpedagogiikan perustuvan ennen kaikkea positiivisten kokemusten saamiseen, ympäristöön tutustumiseen ja tietojen, sekä taitojen kehittämiseen. Ammattilaisen tehtävänä on kannustaa ja rohkaista lasta havainnoimaan ja oivaltamaan luonnossa asioita. Mitä enemmän lapsi saa myönteisiä kokemuksia luonnossa, sitä enemmän hän oppii innostumaan ja nauttimaan luonnossa vietetystä ajasta. Luonto- ja ympäristöpedagogiikalla pyritäänkin usein vaikuttamaan lapsen asenteisiin, jotta myöhemmin elämässään hän kykenee huomioimaan tekojensa vaikutuksia ympäristöön, pyrkien toiminnallaan suojelemaan ja kunnioittamaan luontoa. (Kurttio & Kurki 1999.)

3.2 Kasvan, liikun & kehityn

Luonnolla ja ympäristöllä on oppimisen lisäksi monia muita hyötyjä lasten kehitykselle, kasvulle ja hyvinvoinnille. Luonto ja riittävä ulkoilu tarjoavat niin lapselle kuin aikuisellekin muun muassa lukemattomia terveysvaikutuksia. (Metsäemo 2020.)

Luonto tarjoaa mahdollisuuksia niin aktiiviselle toiminnalle, sosiaalisille suhteille, rentoutumiselle kuin myös rauhoittumiselle ja itsetutkiskelulle. Luonnolla on siis lukemattomia positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. (Isoluoma & Otava 2019.)

Kaupungistuvassa yhteiskunnassamme leikkialueita ja luontoa on aikaisempaa vähemmän lasten ulottuvilla, jolloin monipuolisten leikkiympäristöjen käyttö on hankalampaa ja vähäisempää. Leikkipuistoista on tehty myös turvallisempia, mikä osaltaan on riski liikkumistaitojen ja leikkien yksipuolistumiselle. Varhaiskasvatuksenopettajan tehtävänä onkin tarjota lapsille monipuolisia oppimisympäristöjä. Tärkeää olisi, että lapsella on mahdollisuus viettää aikaa säännöllisesti myös luonnossa päiväkodin pihan lisäksi. (Isoluoma & Otava 2019.)

Luonnossa liikkussa liikunnan hyödyt ovat nimittäin moninkertaiset verrattuna esimerkiksi sisätiloissa tehtyyn liikuntaan. Luonnossa liikkeet ovat monipuolisempia maaston vaihtelevuuden vuoksi. Luonnon tarjoamat erilaiset polut, puut, kannot ja kivet haastavat lapsen motorisiteettiä, mutta kehittävät myös lapsen mielikuvitusta ja vahvistavat hänen luontaista haluaan leikkiä. Luonnossa liikkussa ja leikkiessä lapsi myös rohkaistuu kokeilemaan omia motorisia rajojaan ja oppii tunnistamaan omia kykyjään. Luonnossa leikkiessään lapsi saa kehoonsa

myös terveellisiä ja välttämättömiä mikrobeja, jotka edistävät hänen vastustuskykyään. (Isoluoma & Otava 2019.)

3.3 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Ulkona oleminen, leikkiminen ja viihtyminen ovat luonto- ja ympäristöpedagogiikan perusta. Kun lapsi viihtyy ja leikkii aktiivisesti ulkona, tapahtuu usein siinä samalla huomaamatta myös oppiminen. Ulkona oppimisen tulee olla tavoitteellista ja pedagogisesti suunniteltua siinä missä kaiken muunkin varhaiskasvatuksen toiminta. Luonto tarjoaakin tähän paljon monipuolisia välineitä ja mahdollisuuksia. (Metsäemo 2020.)

Oppiminen on tehokkaampaa, kun lapsi on itse kiinnostunut toiminnasta ja pääsee aktiivisesti osallistumaan toimintaan, on. Oppiminen tapahtuu aina kokemalla, tutkimalla ja olemalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Luonnossa oppimista ovat esimerkiksi leikki, liikunta, tutkiminen ja seikkaileminen. (Isoluoma & Otava 2019.)

Perinteinen kiinalainen sananlasku ” Minkä kuulen - sen unohdan. Minkä näen - sen muistan. Minkä teen - sen ymmärrän” kuvaa hyvin tätä toimintamallia. Lapset oppivat parhaiten itse tekemällä, sillä heillä on luontainen kiinnostus ympärillä tapahtuviin asioihin. Luontopedagogiikan olisikin hyvä muistaa, että lapsi ja aikuinen ovat tasavertaisia ihmettelijöitä. Myös aikuisella on lupa luonnossa ihmetellä ja tutkia. (Nikkinen 2001.)

Nykypäivänä leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle on tunnustettu pääsääntöisesti jo todella hyvin varhaiskasvatuksessa. Kasvattajat tunnustavat leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittävät leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä aktiivisesti. (Katajapelto 2020.) Vaikka leikin merkitys tunnustetaan, silti kuitenkin päiväkodin arjessa saattaa toisinaan törmätä siihen, että leikkiä keskeytetään kiireen tai liian kovan metelin vuoksi. Ammattilaisten tulisi yhä enemmän muistaa toiminnassaan se, että leikki saa näkyä ja kuulua, ja lasten leikkialoitteille, ideoille ja mielikuvitukselle tulee antaa tilaa, aikaa ja leikkirauhaa.

Myös Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan leikille, omalle ilmaisulle ja luovuudelle tuleekin antaa aina tarpeeksi tilaa. Leikin tulee saada näkyä ja kuulua, sillä on valtava merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Leikkien viemisellä luontoon onkin lukuisia positiivisia vaikutuksia. Siellä usein leikit ovat pitkäkestoisempia kuin sisällä, jossa ärsykyttä ja eri peli- ja leikkivaihtoehtoja on lähettyvillä paljon. Leikkejä ei myöskään luonnossa tarvitse yleensä siivota pois. Luonnossa leikkiessä leikitään usein myös yhdessä, joka mahdollistaa lapsille vuorovaikutus tilanteiden ja sosiaalisten taitojen harjoittelemista, kielen kehitystä, sekä tunnetaitojen kehittymistä. Ulkona leikkiessä myös lähes kuin huomaamatta lapsi liikkuu ja motoriikka kehittyy, kun hän epätasaisessa maastossa kiipeilee, tasapainoilee, rakentaa, kantaa,

raahaa ja ryömii. (Metsäemo 2020.) Metsissä ja luonnossa on usein myös runsaasti tilaa, eikä aikuiselle tule tarvetta estää juoksemista ja lapsista lähtevää ääntä, niin kuin usein pienissä sisätiloissa, joissa on myös muita ihmisiä. (Metsäemo 2020.)

Myös lapsen matemaattista ajattelua voidaan tukea luontopedagogiikan avulla. Esimerkiksi luontopedagogiikan materiaalipankin sisällöstä löytyy tähän useita erilaisia harjoitteita, kuten veden eri olomuotojen tutkimista ja havainnointia. Tämän kaltaiset harjoitteet tukevat lapsen hahmottamiskykyä, joka on merkittävä osa lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä (Jussila & Jutila 2019.).

Metsässä ja luonnossa tutkiessa on hyvä lasten kanssa kerrata myös jokamiehenoikeuksia, eli kansalaisen oikeuksia käyttää luontoa riippumatta siitä kuka alueen omistaa. Tätä oikeutta on tärkeää suojella ja lapsille on hyvä kertoa oikeuksista, mutta myös velvollisuuksista luonnon suhteen. Jokaisella on oikeus liikkua luonnossa, leiriytyä tilapäisesti, poimia marjoja, sieniä ja kukkia, onkia ja veneillä, sekä uida. Kiellettyä kuitenkin on eläinten häiritseminen, roskaaminen, elävien kasvien ja puiden vahingoittaminen, sytyttää nuotiota, metelöidä niin, että kotirauha häiriintyy, metsästä ilman lupaa tai ajaa moottoriajoneuvolla metsässä. (Nikkinen 2001.) Näitäkin oikeuksia ja velvollisuuksia on nostettu osaksi valmistuneen materiaalipankin sisältöä.

3.4 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatus ikäinen lapsi oppii kokemalla, tekemällä ja aistimalla ympäröivää maailmaa. Monipuolinen eri aisteja tukeva toiminta mahdollistaakin myös lapsen kielen kehittymisen. Kielen kehittyminen tapahtuu usein kuulemalla puhetta esimerkiksi satuja kuuntelemalla, laulamalla, leikkimällä, ja loruttelemalla. (Pirkanmaan kikatus 2018.)

Tärkeää kielen kehityksen kannalta olisi, että toimintaympäristössä olisi käytössä mahdollisimman paljon kuvia ja asioita, sekä tekemistä sanoitettaisiin lapsille ääneen. Kielen oppiminen helpottuu, kun ympäristö on tuettu ja jäsennelty erilaisten kuvien avulla. Toimintaympäristössä olisikin tärkeää hyödyntää puheen tukena mahdollisimman paljon puhetta tukevia keinoja ja menetelmiä. Esimerkiksi erilaiset kuvakortit auttavat lasta ymmärtämään puhetta ja sen merkitystä helpommin. Kortteja olisikin hyvä kuljettaa esimerkiksi avainnauhassa, jotta ne kulkevat kasvattajan mukana paikasta toiseen. Lasten kielen kehitystä voidaan tukea myös monin muin erilaisin keinoin. Esimerkiksi erilaiset laulut, leikit, lorut, ja sadut edistävät kaikki lapsen kielellistä kehitystä. Näitä taitoja voidaan harjoitella luonnossa aivan samoin keinoin kuin sisätiloissakin. Joskus sadun tai teatteriesityksen vieminen luontoon on mukavaa vaihtelua tavalliseen toimintaympäristöön verrattuna. Luontopedagogiikassa luontoon ja

sieltä löytyviin asioihin tutustuminen kartuttaa ja monipuolistaa myös lapsen sanavarastoa. Hän oppii luonnossa eläinten, marjojen, kasvien ja puiden nimiä. (Jussila & Jutila 2019.)

Välillä on hyvä myös pysähtyä havainnoimaan ja rikastuttamaan lapsen mielikuvitusta niin, ettei leluja ole liikaa tarjolla, vaan esimerkiksi luonnossa ja ulkona hyödynnetään leikeissä luontoa ja sen materiaaleja. Luonnossa leikkiminen ilman leluja rikastuttaa valtavasti lasten mielikuvitusta, mutta myös kielellistä kehittymistä. Luonnossa lapsi joutuu selostamaan leikki kaverille tekemistään huomattavasti enemmän, kun metsässä oleva risu voi toisessa hetkessä olla puurokauha ja toisessa hetkessä jo jotain aivan muuta.

3.5 Minä ja meidän yhteisömme

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018) on mainittu, että lapsella tulee aina olla oikeus ilmaista itseään, omia mielipiteitään ja ajatuksiaan, sekä tulla ymmärretyksi. Jokaisella lapsella on myös oikeus opetukseen, huolenpitoon, tunteisiin, havainnointiin, tutkimiseen ja kannustavaan toimintaympäristöön, jossa hän voi leikkiä, oppia, sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja ympäröivästä maailmasta. (Opetushallitus 2018.)

Lasten oikeuksia ovat muun muassa kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksen keskeisenä tehtävä onkin tukea lasten osallistumisen taitoja, sekä kannustaa heitä aina oma-aloitteisuuteen ja omien mielipiteiden ilmaisuun. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallisuuden tunnetta. Tämän avulla lapset oppivat myös vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Ammattilaisten tehtävänä on varmistaa, että jokaisella ryhmän lapsella on halutessaan mahdollisuus osallistua asioihin, mutta oikeus myös olla osallistumatta niihin. (Opetushallitus 2018.)

Osallisuus mahdollistaa lapselle kokemuksen, että hän voi vaikuttaa ympäristöönsä ja hän on yhteisölleen tärkeä ja merkityksellinen. Tämän kaltaiset kokemukset vahvistavat lapsen positiivista minäkuva, itsetuntoa ja hyvinvointia. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edellytys onkin, että lapsi voi halutessaan olla mukana varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (Jussila & Jutila 2019.)

Varhaiskasvattajana minun tehtävänäni on tukea lapsia olemaan ryhmän tasavertaisia jäseniä ja näin vahvistaa heidän osallisuuden kokemustaan. Voin vahvistaa osallisuuden kokemusta jo hyvinkin pienillä teoilla, kuten esimerkiksi kysymällä lapsilta kysymyksiä ja toiveita, sekä olemalla kiinnostunut heidän maailmastaan. Luoman (2020) mukaan osallisuus voi ilmetä varhaiskasvatuksen arjessa myös esimerkiksi lapsen ideasta lähtevän projektin tai toiminnan muodossa. Lasten ideoiden tulisikin olla osallisuutta vahvistavassa toiminnassa arkipäivää, ja niitä

tulisi pyrkiä käyttämään suunnittelun ja toteutuksen välineinä myös luontopedagogiikkaa toteutettaessa. Kun lapset ovat mukana päättämässä toiminnasta ja niihin kuuluvista pelisääntöistä, usein myös sääntöjen noudattaminen on lapselle helpompaa (Luoma 2020).

Myös luonnossa toimiessa lasten yhteistyökyvyt ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Isoluoman & Otavan opinnäytetyössä (2019) esitettiin, että tutkimusten mukaan luontoa hyödyntävien päiväkotien ryhmissä ryhmähenki, lasten kyvyt muodostaa sosiaalisia ihmissuhteita, auttaa toisia ja huolehtia toisista ovat edistyneempiä kuin tavallisissa luontoa vähemmän toiminnassaan käyttävissä varhaiskasvatuksen ryhmissä. (Isoluoma & Otava 2019.)

Ryhmäytyminen edesauttaa ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta, vuorovaikutussuhteita ja ystävyysuhteita, sekä toimivuutta. Ryhmäytymiseen kannattaakin kiinnittää säännöllisesti huomiota ryhmässä, ei vain toimintakauden alussa. Hyvin toimivassa ryhmässä lapset viihtyvät, luovat pitkäkestoisia ystävyksiä ja ovat motivoituneita. Myös varhaiskasvattajan oma työ on helpompaa, kun yhteistyö ryhmässä on sujuvaa. Luonnossa ryhmähenkeä ja yhteisöllisyyttä on helppoa vahvistaa erilaisten ryhmäytymisharjoitteiden avulla. Luonto tarjoaa lapsille erilaisen ympäristön, jossa yhdessä tekemistä on helppoa haastaa. Liian haastavista tehtävistä ei kuitenkaan kannata aloittaa, tärkeää on muodostaa hyvä luottamus ja turvallisuuden tunne. Nämä ovatkin hyviä ensimmäisiä teemoja luontopedagogiikan toteuttamiselle. (Whalström & Juusola 2017.) Luonnossa oppiminen tapahtuu pää sääntöisesti aina leikin ja tutkimisen kautta. Tätä oppimista hyvä ryhmähenki tukee ja vahvistaa. Jokaisen lapsen mielenkiinnon kohteet vaikuttavat siihen mitä hän metsässä tekee tai ihmettelee. Tämän vuoksi materiaali-pankissa on myös korostettu paljon lasten ottamista osaksi toiminnan suunnittelua.

Ammattilaisen tehtävänä on luoda lapsille myös turvallinen ympäristö, jossa puututaan ristiriita tilanteisiin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen. Leikki onkin oivallinen keino opetella vuorovaikutusta, kaveritaitoja, tunnetaitoja, sekä ristiriitojen ratkaisemista. Leikin avulla lapsi voi itselleen luontaisella tavalla harjoitella näitä taitoja ja aikuisen avulla ratkaista itselleen uusia tai liian haastavia tilanteita. Aikuiselta vaaditaan omassa toiminnassaan sensitiivisyyttä ja aktiivista havainnointia, jotta hän osaa olla tarvittaessa läsnä lasten leikeissä ja toiminnassa. Samalla häneltä vaaditaan kuitenkin taitoa olla myös puuttumatta liikaa lasten leikkiin ja uusien taitojen opetteluun. (Luoma 2020.)

3.6 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on Opetushallituksen laatimien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuureihin. Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille uusia keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä itseään

innostavalla tavalla. Oppimisympäristön ulkonäkö, kiinnostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit, sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä luovuuden vahvistamisessa.

Ammattilainen voi parhaiten tukea lapsen luovuutta tarjoamalla hänelle siihen materiaaleja, tukea, sekä mahdollisimman monille eri aisteille kokemuksia. Tähän luonto tarjoaakin monipuolisia keinoja. Ammattilaisen lisäksi luovuuden tukemisessa ympäristöllä on nimittäin suuri ja merkityksellinen rooli. (Kaukkila 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan musiikin yksi tavoite on vahvistaa lapsen kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lisäksi tavoitteena on edistää lapsen oppimista, positiivista minäkuvaa, sosiaalisia taitoja ja auttaa ymmärtämään ympäröivää maailmaa. Luontopedagogiikan avulla lapsen ilmaisu taitoja voidaan kehittää esimerkiksi musiikkimaalauksella, metsämuskarilla, luonnonsoittimien valmistamisella ja soittamisella, kuin myös luonnonmateriaaleista tehdyn taiteen avulla. Luonto tukee erinomaisesti luovuutta monipuolisuutensa ansiosta ja sen tarjoamia mahdollisuuksia onkin pyritty valmistuneessa materiaali-pankissa hyödyntämään mahdollisimman kattavasti.

4 Materiaalipankki opinnäytetyönä

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on usein ohjeistaa, opastaa, kehittää, tai järjestää jotakin käytännön toimintaa opinnäytetyön yhteistyökumppanille tai toimeksiantajalle. Opinnäytetyön toimeksiantajalla onkin usein pitkälti vaikutus siihen millä tavoin opinnäytetyötä lähdetään toteuttamaan. (Saastamoinen, Vähä, yms. 2018.) Tässä opinnäytetyössä aihe syntyi päiväkotien omista arvoista, tavoitteista ja toiveista. Opinnäytetyö ja sen myötä valmistuvan luontopedagogiikan materiaali-pankin toimeksiantajana toimii Kruununmaan- ja Kruununpuiston päiväkodit. Materiaalipankki valmistetaan ensisijaisesti juuri näiden kahden päiväkodin varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön ja 3-5-vuotiaiden ryhmien tarpeita vastaaviksi. Materiaalipankin sähköisen ominaisuuden vuoksi, sen käyttäminen on kuitenkin mahdollista myös muualla Suomessa.

Kruununmaanpäiväkoti on luonto- ja ympäristöpainotteinen päiväkotit, jossa on yhteensä kuusi ryhmää, joista kolmessa toteutetaan myös esiopetusta. Kruununpuiston päiväkotit puolestaan on hieman pienempi päiväkotit, jossa on kolme ryhmää, joista yksi on integroitu erityisryhmä. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön ja kehittämishankkeen tavoitteena on luoda luontopedagogiikan, jonka avulla varhaiskasvatuksen opettajille on tarjolla enemmän monipuolisia välineitä, materiaalia ja ideoita luontopedagogiikan toteuttamiseen, jotta sen toteuttaminen olisi tulevaisuudessa helpompaa päiväkodin arjessa. Näin ollen yksi keskeinen tavoite on siis kehittää myös päiväkotien työelämää ja pedagogista toimintaa.

Tässä luvussa kuvataan tarkemmin opinnäytetyön yhteistyökumppania, aihetta, aiheen valikoitumisen prosessia, sekä opinnäytetyön tavoitteita.

4.1 Aiheen taustatiedot

Tämän opinnäytetyön ajatus lähti alun perin liikkeelle päiväkodin omista arvoista, luontopedagogiikan merkityksestä päiväkodin arjessa ja johtajan toiveesta tuoda luontopedagogiikkaa aikaisempaa enemmän osaksi molempien päiväkotien toimintaa. Luonnon kunnioitus ja arvostus ovat ensisijaisen tärkeitä arvoja Kruununmaan päiväkodissa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsi oppii ne, sitä pidemmälle arvot elämässä kantavat. On kuitenkin paljon kiinni lapsen huoltajien ja varhaiskasvattajien omista arvoista ja asenteista, kuinka aktiivisesti luonto- ja ympäristöpedagogiikkaa toteutetaan. Tämän vuoksi opinnäytetyössä katsottiin tärkeäksi, että jokaisella varhaiskasvattajalla on käytössään materiaaleja, joita hyödyntää oman pedagogisen toimintansa suunnittelun tukena. Tästä ajatuksesta muovautui idea luontopedagogiikan materiaalipankkiin ja sen kokoamiseen.

Kruununmaan päiväkodissa ympäristö- ja luontopainotteinen toiminta näkyy tällä hetkellä runsaana ulkoiluna. Päiväkodissa ulkoillaan aamu-, sekä iltapäivällä, eikä pienikään sade haittaa. Ulkoiluissa hyödynnetään paljon lähialueen metsiä ja puistoja, sillä päiväkodissa pyritään siihen, että joka päivä lapset ulkoilevat muuallakin kuin vain päiväkodin omalla pihalla. Kruununmaan päiväkotia sijaistaa Hyvinkäällä hyvien ulkoilumahdollisuuksien ympäröimänä, joten päiväkodin lähetyvillä on useita eri metsiä, puistoja, ulkoilualueita ja pitkospuu reittejä, joita hyödyntää. Metsää pyritään hyödyntämään pedagogisessa toiminnassa mahdollisimman paljon ja samalla harjoitellaan myös luonnon kunnioittamista kertaamalla säännöllisesti jokamiehen oikeuksia metsässä liikkua. Olen ollut 10 viikkoa työharjoittelussa Kruununmaalla, ja heidän tapansa toteuttaa varhaiskasvatusta luontopedagogiikan avulla on upea. Myös päiväkodin johtaja ajattelee päiväkodin luontopainotteisuuden olevan valtava rikkaus ja haluaisikin luontopedagogiikan olevan laajemmin mukana varhaiskasvatuksessa. Johtajan haaveena olisi, että molemmissa päiväkodeissa voitaisiin luontopedagogiikkaa hyödyntää entistä aktiivisemmin.

Päiväkodin omien arvojen, pedagogiikan ja toiveiden lisäksi luontopedagogisen materiaalipankin toteutus kytkeytyy myös vahvasti Suomen varhaiskasvatukseenlakiin (540/2018), varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018) ja siinä määriteltyihin varhaiskasvatuksen oppimisen osaluokkiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) on määritelty, kuinka varhaiskasvatuksen toiminnassa tulisi huomioida niin sosiaalinen, ekologinen, kulttuurinen kuin taloudellinenkin kehitys. Suunnitelman mukaan vastuullisuus ja suhtautuminen luontoon perustuu varhaiskasvatuksessa tehtäviin arjen valintoihin ja toiminnassa tulisi huomioida säästäväisyys, kierrätys, sekä korjaaminen. Opetushallituksen mukaan päiväkodin tuleekin ohjata lapsia

noudattamaan kestäväää elämäntapaa ja kiinnittämään huomiotaan arjen valintoihin, luontoon ja muihin ihmisiin. (Opetushallitus 2018.)

4.2 Menetelmät ja aiheenrajaus

Luontopedagoginen materiaalipankki opinnäytetyönä pohjautuu vahvasti teorian tietoon, luovuuteen, sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten omiin toiveisiin ja arvioihin luontopedagogisesta toiminnasta. Työn alkuvaihe sisältää paljon selvitystyötä siitä, millaisia eri keinoja materiaalipankin toteutuksessa on mahdollista hyödyntää ja miten sen toteuttaminen tukisi mahdollisimman paljon myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) tavoitteita.

Kehittämistyön ja materiaalipankin toteutustapaa varten toimeksiantajan kanssa on pidetty palavereja sähköpostitse, sillä Covid19-pandemian vuoksi ylimääräisten tapaamisten järjestäminen tuntui vaikealta. Materiaalipankin toteuttamiseksi on pohdittu, useita erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja siitä, mikä vastaisi parhaiten varhaiskasvatuksen opettajien ja ryhmien omia tarpeita. Aluksi materiaalipankin toteutustavaksi ajateltiin perinteistä paperiversiota, mutta ongelmaksi muodostui vain yhden olemassa olevan materiaalipankin käytännöllisyyden ja aktiivisen käytön haasteellisuus. Päiväkotien johtaja oli ehdottomasti sitä mieltä, että ensisijaisen tärkeää toteutuksessa olisi, että materiaalipankki olisi helposti jokaisen varhaiskasvattajan saatavilla. Hän painottikin paljon toteutustavan huolellisen suunnittelun merkitystä materiaalipankin onnistumisessa. Tämän jälkeen toteutustavaksi pohdittiin mahdollisuutta tulostaa jokaiselle ryhmälle oma materiaalipankki, mutta opinnäytetyön teeman ollessa luonto- ja ympäristö, suuren paperin kulutuksen katsottiin olevan epäeettistä ja sotivan opinnäytetyön omia arvoja vastaan. Tästä hiljalleen alkoikin muotoutua ajatus materiaalipankista, joka sijaitsee netissä, ja on siellä kaikkien luettavana ja vapaasti käytettävänä. Päiväkoti ryhmillä on käytössään Ipadit, joten lopulta päädyttiin siihen, että linkki materiaalipankkiin tallennetaan älylaitteiden aloitusnäytölle sen helpon käytön varmistamiseksi. Verkkomateriaalista varhaiskasvatuksen opettaja voi sitten itse halutessaan tai tarvittaessa tulostaa yksittäisiä sivuja käyttöönsä.

Aineiston kerääminen ja varsinaisen työn toteuttaminen tapahtuu pääasiassa perehtymällä aiheesta kirjoitettuihin lähteisiin ja materiaaliin, sekä omaan ja muiden ammattilaisten työpohjalta saatuun kokemukseen luontopedagogiikasta. Tämän lisäksi aineiston keruu vaiheessa haastatellaan varhaiskasvatuksenopettajia ja päiväkodin johtajaa heidän omista toiveistaan ja tarpeistaan liittyen materiaalipankin sisältöön. Materiaalipankkiin tuotetun sisällön muodostumista tarkkaillaan omassa työelämässä sitä aktiivisesti testaamalla ja pyydetään myös päiväkotien 3-5-vuotiaiden ryhmien varhaiskasvatuksenopettajia testaamaan muutamia toimintakokonaisuuksia ja niiden toimivuutta prosessin aikana. Näiden tehtyjen havaintojen perusteella sisältöä muokataan tarvittaessa toimivammaksi ja enemmän tarpeita vastaaviksi. Jyväskylän yliopiston (2015) mukaan havainnointi eli observointi onkin yksi paljon käytetty menetelmä

toiminnallisen opinnäytetyön prosessissa. Havainnoinnissa tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä kootaan tietoja sitä tarkastelemalla ja havainnoimalla. Tehty havainnointi kohdistetaan usein ihmisen toimintaan ja käyttäytymiseen. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Materiaalipankin yhteyteen laaditaan myös anonyymi palautekysely, josta toivotaan saatavan paljon ideoita materiaalipankin myöhempään jatkokehittämiseen.

5 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Tässä luvussa kuvaillaan opinnäytetyön prosessia kokonaisuudessaan aina tavoitteista työn valmistumiseen asti.

Opinnäytetyön kehittämistehtävä noudattaa lineaarista mallia, joka sisältää tavoitteiden määrittämisen, suunnittelun, varsinaisen toteutuksen, sekä arvioinnin ja päättymisen. (Toikko & Rantanen 2009.) Opinnäytetyö etenee siis hyvinkin jatkuvassa ja eteenpäin etenevässä järjestyksessä, sisältäen selkeän aloituksen ja lopetuksen. Usein tämänkaltaisissa lineaarisissa opinnäytetöissä tutkimus- tai kehittämisongelma on selvillä jo etukäteen ja näin ollen myös suunnittelu vaihe on helpompaa ja selkeämpää toteuttaa. (Toikko & Rantanen 2009.)

Työn toteutus vaatii niin luovaa työtettä, kuin myös paljon teoreettisen materiaalin hyödyntämistä ja havainnointia. Luovaa työtettä tarvitaan erityisesti materiaalipankin alustan ja sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa. Teoriapohjana opinnäytetyöhön on käytetty runsaasti erilaisia aineistoja, blogeja, artikkeleita ja opinnäytetöitä, sekä kirjallisuus lähteitä. Luontopedagogiikan materiaalipankin kehittämisessä on hyödynnetty vahvasti myös varhaiskasvatustakia (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) ohjeistuksia varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. Lisäksi opinnäytetyön toteutuksessa on hyödynnetty paljon päiväkodin henkilökunnan haastatteluita ja omia toiveita materiaalipankin sisällöstä.

5.1 Opinnäytetyön kehitystehtävän ja tavoitteiden määrittely

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä on kehittää toimeksiantajan päiväkodeissa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa kokoamalla varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön sähköinen luontopedagogiikan materiaalipankki, joka pitää sisällään jokaiselle vuodelle sopivia ja valmiiksi suunniteltuja ideoita 3-5-vuotiaiden toimintahetkien järjestämiseen. Ideat kootaan nettiin materiaalipankiksi, josta varhaiskasvatuksenopettajat voivat hyödyntää valmiiksi rakennettua toimintapohjaa tai sitten poimia materiaalipankista yksittäisiä ideoita oman toimintansa tueksi. Materiaalipankista löytyy kestoaltaan erimittaisia harjoitteita ja projekteja. Varhaiskasvatuksenopettaja pystyy materiaalipankin avulla siis toteuttamaan laajemman ja pidemmän projektin, jossa kaikki toiminta rakentuu yhden teeman ympärille, mutta kaikki

toimintahetket ovat kuitenkin myös toteutettavissa yksittäin irrallisena lyhyempänä toimintana.

Opinnäytetyön tavoitteet:

- Kehittää varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön sähköinen luontopedagogiikan materiaalipankki ja kannustaa sen myötä varhaiskasvatuksenopettajia rohkeasti toteuttamaan luontopedagogiikkaa aktiivisemmin työssään.
- Lisätä varhaiskasvatuksenopettajien omaa mielenkiintoa ja kiinnostusta luontopedagogiikkaa ja sen toteuttamista kohtaan.
- Lisätä myös lasten luonto ja ympäristökäsityksen tukemista säännöllisesti tehdyn luonto- ja ympäristöpedagogiikan avulla.

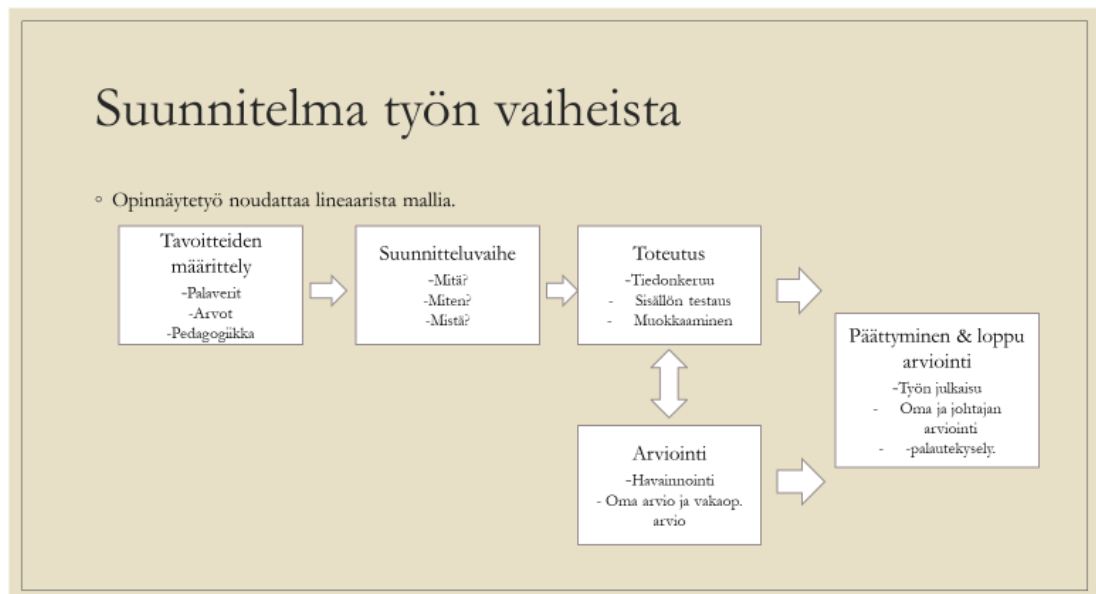
Tavoitteena on siis tuoda varhaiskasvatuksen opettajille tarjolle lisää monipuolisia välineitä, materiaalia ja ideoita luontopedagogiikan toteuttamiseen, jotta sen toteuttaminen olisi tulevaisuudessa helpompaa ja aktiivisempaa päiväkodin arjessa. Etenkin Kruununpuiston päiväkodissa tämä varmasti helpottaa luontopedagogiikan lisäämistä osaksi päiväkodin arkea, sillä opettajilla ei siellä tällä hetkellä vielä ole käytössään juurikaan ajankohtaisia, nykyaikaisia luontopedagogiikan materiaaleja, joita voisivat hyödyntää työnsä tukena.

Tavoitteena on myös opinnäytetyön onnistumisen vuoksi ymmärtää, millainen materialipankin tulee olla, jotta sen sisältö tukee lasten kokonaisvaltaista kehitystä, kestävästä elämän tapaa, vahvistaa lasten luontosuhdetta, mutta huomioi myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) näkökulman. Materiaalipankin idea tukee siis myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) määriteltyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita. Materiaalipankin tavoitteena on lisätä lasten luonto- ja ympäristökäsityksen tukemista säännöllisesti tehdyn luonto- ja ympäristöpedagogiikan avulla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) on määritelty, että varhaiskasvatukselta edellytetään tänä päivänä oppimisympäristön laajentamista myös ulos ja lähiympäristöön sisätilojen lisäksi. Oppimisympäristön siirtäminen ulos mahdollistaa lapsille uusia kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia oppimiseen, tutkimiseen ja leikkimiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) todetaan myös, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia hyvinvointia ja terveyttä edistäviin valintoihin, muun muassa tarjoamalla heille mahdollisuuksia kehittää omia tunteita ja eettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tulee myös aina pyrkiä tunnistamaan ja noudattamaan kestävän elämäntavan periaatteita ja suhtautumaan myönteisesti tulevaisuuteen, vastuullisuuteen ja turvalliseen toimintaan, sekä tukea ja kannustaa lapsia samaan. (Opetushallitus 2018.) Opinnäytetyön myötä tavoitellaankin myös varhaiskasvatuksenopettajien oman mielenkiinnon lisäämistä luontopedagogiikkaa ja sen toteuttamista kohtaan, sillä myös heidän omat asenteensa aihetta kohtaan vaikuttavat luontopedagogiikan toteutumiseen. Jotta luontopedagogiikka ja kestävä kehitys ovat mahdollisia päiväkodissa, tulee koko henkilökunnan olla

siihen motivoitunut ja ymmärtää mihin toiminnalla tähdätään ja miksi toimintaa pyritään muuttamaan. (Isoluoma & Otava 2019.)

5.2 Suunnitteluvaihe

Ensimmäisenä ennen varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamista tai materiaalipankin toteuttamista luotiin suunnitelman siitä, mistä ja miten edetään, mitä ollaan tarkalleen tekemässä ja mitä kaikkea prosessissa tulee huomioida. Kuva 3 esittää suunnittelun vaiheita ja sen aikana muodostettua mindmappia työn vaiheista ja etenemisestä.

Kuva 3: Suunnitelma opinnäytetyön vaiheista.

Saastamoisen yms. (2018) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä on paljon projektille tyyppisiä piirteitä ja se käynnistyy aina perusteellisen suunnitelman laatimisella. Suunnitelman huolellinen teko helpottaa opinnäytetyön myöhempiä vaiheita. (Saastamoisen yms. 2018.) Katsoin myös itse tärkeäksi suunnitella opinnäytetyön tarkasti, vaikka suunnitelman tekeminen olikin hyvin aikaa vievää. Suunnittelun alkuvaiheessa rajattiin aihe päiväkodin omien tarpeiden ja arvojen pohjalta, ja laadin työlle selkeät tavoitteet. Aiheen valikoituminen ja rajaaminen tapahtui melko helposti, sillä aihe tuli toimeksiantajalta itseltään. Päiväkodin luontopainotteisuus ja johtajan oma näkemys luontopedagogiikan vahvistamisesta olivat ratkaisevassa asemassa aiheen valikoitumisessa. Puutteelliset ja vanhat luonto- ja ympäristöpedagogiikan materiaalit päiväkodin hyllyissä herättivät ajatuksen materiaalipankista, jonka avulla erilaisten luontopedagogiikan harjoitteiden etsiminen ja hyödyntäminen olisi ammattilaisille aikaisempaa helpompaa, nopeampaa ja monipuolisempaa. Aiheen, tavoitteiden ja alustavan

aikataulun laatimisen jälkeen lähdettiin kirjoittamaan opinnäytetyön suunnitelmaa. Yksi oleellisin vaihe opinnäytetyön valmistumisen kannalta oli luoda selkeät alustavat otsikot opinnäytetyöhön. Otsikoiden laatiminen selkeytti paljon sitä, mitä lopulliseen työhön halutaan sisällyttää ja mikä tieto on oleellista opinnäytetyön kannalta. Lopulliseen opinnäytetyöhön otsikot muokkaantuivat jonkin verran sisältöä kuvaavimmiksi, mutta ajatus otsikoiden taustalla pysyi hyvinkin samana.

Suunnitelmavaiheessa alettiin perehtymään myös opinnäytetyöhön kytkeytyvään teoriaan ja kirjaamaan ylös materiaalia työn ja materiaalipankin tueksi. Oleellinen osa suunnitelman laatimista oli myös pohtia arviointia ja toteutustapaa. Opinnäytetyön prosessin kannalta oleelliseksi katsottiin, että arviointia ja havainnointia tapahtuu koko toteutuksen ajan tasaisesti, eikä arviointi tapahdu vain materiaalipankin valmistumisen jälkeen. Tästä syystä materiaalipankin tiedonkeruussa hyödynnettiin omien kokemusten ja teorian lisäksi myös varhaiskasvatuksenopettajia ja heidän toiveitaan. Suunnitelmavaiheessa päädyttiin siihen, että valmiin työn arviointiin käytetään oman ja johtajan arvioinnin lisäksi materiaalipankin yhteyteen tehtyä anonyymiä palautekyselyä, josta kerättyä palautetta voin hyödyntää materiaalipankin myöhempään jatkokehittämiseen. Opinnäytetyön aikataulun vuoksi palautekyselyn tuloksia ei kuitenkaan käsitellä opinnäytetyössä, vaan niitä hyödynnetään vain materiaalipankin jatkokehittämiseen tulevaisuudessa. Omaa itsearviointia katsottiin tärkeäksi toteuttaa koko prosessin ajan aina suunnittelu vaiheesta lopputulokseen asti. Omaa työskentelyä reflektointia aktiivisesti koko työskentelyn ajan ja ajatuksia kirjattiin ylös päiväkirja muodossa. Suunnitelman mukaisesti prosessin aikana kerättiin palautetta toimintakokonaisuuksien toimivuudesta myös muutamilta varhaiskasvatuksenopettajilta. Tavoitteena olikin, että toimintakokonaisuuksia testaisi itseni lisäksi ainakin muutama muu varhaiskasvatuksenopettaja, laadukkaan, realistisen ja toimivan sisällön takaamiseksi.

Ennen toteutusvaihetta oli tärkeää myös alustavasti laatia suunnitelmaa materiaalipankin sisällöstä. Selvää oli, että sisällön tulee olla mahdollisimman monipuolista ja kaikki varhaiskasvatussuunnitelman (2018) pedagogiset oppimisen alueet huomioon ottavaa. Tämän vuoksi materiaalipankista tuli löytyä niin leikkejä, musiikkia, taidetta, tutkittavia asioita, kuin yhdessä tekemistä ja osallistavaa toimintaakin. Toimintaa tulee löytyä niin lyhyt kestoisena kuin, myös pidempinä projekteina, mutta myös niin sisälle kuin ulos luontoonkin. Tavoitteena on käyttää välineinä toimintaan pää asiassa luonnon omia materiaaleja ja sellaisia tarvikkeita, joita päiväkodeilta yleensä aina on saatavilla.

Suunnitelman teossa oleellinen osa prosessia olivat erilaiset ajatuskartat ja aikajanat, joiden pohjalta pystyttiin hahmottamaan paremmin työn tarkoitusta ja sisältöä. Kun suunnitelma oli valmis, se esiteltiin suunnitelmaseminaarissa Powerpointin avulla opettajalle ja muutamalle opiskelijalle. Ohjaava opettaja hyväksyi suunnitelman ja seminaarista saatiin monia hyviä vinkkejä varsinaiseen työn toteutusvaiheeseen ja materiaalipankin alustan valitsemiseen.

5.3 Materiaalipankin toteutus ja tiedonkeruu

Seuraavaksi projektissa edettiin siis varsinaiseen materiaalipankin toteutusvaiheeseen. Materiaalia, sisältöä ja teoriapohjaa työlle lähdettiin keräämään varhaiskasvatuksen opettajien ja johtajan avoimista haastatteluista, sekä aiheeseen liittyvistä lähteistä, kuten artikkeleista, varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2018), erilaisista varhaiskasvatuksen blogeista, kirjallisuudesta, ja opinnäytetöistä.

Johtajaa haastatellessa materiaalipankin sisältöön liittyen nousi keskustelussa esille vahvasti kaksi asiaa. Sähköisen materiaalipankin helposti saatavilla oleminen, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pedagogisten oppimisen alueiden näkyminen materiaalissa. Tämän takia materiaalipankin sisältöä ja toimintaa lähdettiin pohtimaan oppimisen alueiden; kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, ja liikun ja kehityn pohjalta. Materiaalipankkiin sisällytettiin tämän vuoksi myös jokaisen harjoituksen yhteyteen ammattilaiselle perustelut harjoituksen tavoitteista ja pedagogisesta näkökulmasta.

Johtajan haastattelun lisäksi ideoita materiaalipankin sisältöön poimittiin omasta kokemuksesta varhaiskasvatuksessa, sekä varhaiskasvatuksenopettajien kanssa käydyistä avoimista haastatteluista. Varhaiskasvatuksen opettajille tehdyt haastattelut tapahtuivat myös pääasiassa sähköpostitse koronan tuomien rajoitusten vuoksi. Sähköposti haastattelussa varhaiskasvatuksen opettajille esitettiin opinnäytetyön aihe ja sen tavoitteet. Heiltä kysyttiin mahdollisia toiveita, ajatuksia, ja ideoita sisältöön, jotta materiaalipankki vastaisi mahdollisimman hyvin heidän omia tarpeitaan ja olisi kohderyhmälle oikeasti tarpeellinen. Varhaiskasvatuksen opettajien haastattelussa kommentteja ja toiveita saatiin kolmelta opettajalta, eli hieman alle 50% päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajista. Heidän vastauksissaan esille nousi monenlaisia toiveita sisällön suhteen. Lähes kaikki vastanneet opettajat mainitsivat, että sisällössä tulisi huomioida toiminnan pituus ja sen helppo toteuttaminen. Toiminnan esivalmistelu ei saisi olla liian aikaa vievää, eikä varsinainen toiminnan kesto liian pitkää, jotta lapset jaksavat keskittyä. Muita esille nousseita ajatuksia olivat kuvien monipuolinen käyttö ja niiden tulostus mahdollisuus suoraan materiaalipankin kautta, huumorin hyödyntäminen toiminnassa, toiminnallisuus (liikuntaa ja tutkimista), lasten aktiivinen osallistuminen, eri vuodenaikojen erojen huomiointi ja lasten luonto suhteen vahvistaminen. Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat myös teemoja ja aihepiirejä, jotka tällä hetkellä kiinnostavat heidän ryhmän lapsiaan. Tällaisia teemoja olivat muun muassa ötökät, sekä erilaiset tieteelliset kokeet ja luonnon ilmiöiden tutkiminen. Haastatteluista oli valtava apu materiaalipankin sisällön tuottamiseen. Suunnittelu oli helpompaa käynnistää, kun tiedettiin tarkasti mitä sen toimeksiantaja siltä toivoo ja olettaa.

Kun varhaiskasvatuksenopettajien ja johtajan haastattelut olivat tehty ja oli selvillä, minkälaista sisältöä materiaalipankkiin kaivataan, lähdettiin selvittämään, millaisia opinnäytetöitä luontopedagogiikasta on aikaisemmin tehty. On selvää, että luontopedagogiikan merkitys osana varhaiskasvatusta on viime vuosina lisääntynyt. Aiheesta on tehty viimeisen viiden vuoden aikana runsaasti erilaisia tutkimuksia ja kehittämishankkeita. Aiheesta löytyikin useita erilaisia tutkimuksia, töitä ja hankkeita, joissa kaikissa luontoon ja luontopedagogiikkaan on kytkeytynyt vahvasti toiminnallisuus. Esimerkiksi Vuorenmaa ja Korhonen (2016) ovat opinnäytetyössään valmistaneet luontokasvatuksen ideakansion. Suomen ladulla on myös parhaillaan käynnissä hanke varhaiskasvatuksen työntekijöiden metsätoiminnan järjestämisen kehittämiseksi. Hanke on alkanut vuonna 2019 ja sitä toteutetaan Suomen ympäristöopisto Syklin kanssa (Suomen Latu 2019). Materiaalipankin ideointia ja teoria tietoa oli siis helppo lähteä keräämään aiheen ajankohtaisuuden vuoksi. Rehusen (2017) kirja tiedeleikkejä pikkututkijoille antoi paljon hyviä ideoita ennen kaikkea tutkimuksellisten toiminta hetkien järjestämiseen. Rehusen (2017) ideoita löytyikin sellaisenaan muutamia materiaalipankista. Muita hyviä kirjallisuus lähteitä, joita materiaalipankin sisällön tuottamisessa hyödynnettiin, ovat Talvikki Lyytisen (2020) Metsäretki lasten kanssa luontoon, Irja Nikkisen (2001) Metsämörri ja Riitta Whalströmin ja Mervi Juusolan (2017) Vihreä hoiva ja kasvatustekokset.

Luontopedagogiikan materiaalipankin on tarkoitus toimia monipuolisena työvälineenä, josta löytyy jokaiselle vuoden ajalle sopivia toiminta ideoita, joita varhaiskasvattaja voi sellaisenaan hyödyntää omassa työssään. Jokaisen toiminta kokonaisuuden lopussa on teoriaosio varhaiskasvatuksenopettajalle, jossa kerrotaan hänelle, kuinka pedagogiset oppimisen osa alueet näkyvät kyseisessä osiossa ja mitä toiminnan toteutuksessa tulee huomioida pedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Päiväkodin johtajan toiveena nimittäin oli, että materiaalipankin sisällössä on huomioitu lapsen kokonaisvaltainen kehitys ja se on rakennettu näiden pedagogisten oppimisen osa alueiden ympärille varhaiskasvatuksen opettajien työn helpottamiseksi.

Työn määrää rajattiin etukäteen siten, että materiaalipankki tuli sisältämään yhteensä 12 teemaa, jotka pitävät sisällään pienempiä ja lyhyempiä toimintahetkiä. Tämän lisäksi materiaalipankista löytyy myös toimintaan virittäytymiseen ja aloittamiseen liittyviä harjoitteita. Sisältöä lähdettiin suunnittelemaan niin, että siinä käytettävä materiaali ja välineet ovat helposti saatavilla ja löydettävissä. Toiminnassa hyödynnettiin kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti mahdollisimman paljon myös luonnon omia materiaaleja ja kierrätys tarvikkeita. Materiaalipankin sisällössä on huomioitu myös eri vuodenaikoihin ajoittuvat juhlat ja teemapäivät, joka myös osaltaan helpottaa varhaiskasvatuksen opettajan toiminnan suunnittelua.

Materiaalipankki on kehitetty ensisijaisesti 3-5-vuotiaiden ryhmille, jotta toiminnan suunnittelussa voidaan paremmin ottaa huomioon myös lapsen kehitys ja ikätaso. Osa sisällöstä on varmasti kuitenkin täysin sovellettavissa nuorempien lasten kanssa. Materiaalipankin sisällön tuottamisen ja teoria tiedon keruun lisäksi lähdettiin suunnittelemaan valmiin

materiaalipankin yhteyteen myös anonyymiä palautekyselyä. Kysymyksiä lähdettiin kokoaan erityisesti valmiin materiaalipankin sisältöön liittyen. Lomakkeeseen sisällytettiin kysymyksiä liittyen kokonaisuuksien toimivuuteen, pituuteen ja lasten mielenkiinnon ylläpitämiseen. Myös materiaalipankin käyttökokemuksia ja siihen liittyviä kehitysideoita varten luotiin oma vapaamuotoinen vastaus osio kyselyyn

5.3.1 Väliarviointi

Kun materiaalipankin toimintakokonaisuudet oli suunniteltu valmiiksi, valittiin niistä erikseen muutamia toimintakokonaisuuksia, joita olisi hyvä kokeilla etukäteen ennen lopullisen materiaalipankin julkaisua. Näin materiaalipankin sisältöä ehditään vielä työstämään ennen sen julkaisua, jotta se on varmasti sopiva lasten ikätasoon nähden.

Omassa varhaiskasvatuksen ryhmässä kokeiltiin yhtä pidempää ja laajempaa toimintakokonaisuutta, joka kytkeytyi liikuntaan ja vaati hieman enemmän alkuvalmisteluita, kuin monet muut materiaalipankin harjoitteet. Näin haluttiin varmistaa, ettei esivalmistelut ole projektissa liian pitkiä ja työläisiä, jotta sen toteuttaminen on varhaiskasvatuksen arjessa mahdollista. Toimintakokonaisuus oli oikein toimiva. Toiminta oli selkeästi myös lapsille mieluinen kokemus. Toimintakokonaisuuden testivaiheen jälkeen materiaalipankkiin lisättiin hieman vinkkejä ja huomioita toteutuksen sujuvoittamisesta. Toimintakokonaisuuden kaikkia vaiheita ei sellaisenaan päästy kokeilemaan eri vuodenajan vuoksi. Toiminnassa toteutettiin kuitenkin korvaavaa, mahdollisimman samankaltaista sisältöä, jotta testivaihe antaisi mahdollisimman realistisen kuvan lopullisesta toimintakokonaisuudesta.

Lapsilta kerättiin palaute toiminnasta seuraavana iltapäivänä yksilöhaastatteluna, sillä myös heidän palautteensa katsottiin olevan oleellinen osa materiaalipankin arviointia. Yksilöhaastattelun avulla saatiin rehellisempää palautetta, kun muiden lasten mielipiteet eivät vaikuta lapsen omaan mielipiteeseen. Haastattelun tukena hyödynnettiin Emoji-kuvakortteja, joissa valittavana oli surullinen emoji, sekä iloinen emoji. Tästä lapset saivat osoittaa mitä tunteita toiminta heissä oli herättänyt.

Kuva 4: Lasten yksilöhaastattelu kuvakorttien avulla.

Kaikki lapset valitsivat iloisen emojin ja ilmaisivat pitäneensä toiminnasta todella paljon. Moni lapsi totesi, että olisi mukavaa, jos tämänkaltaista toimintaa tehtäisiin myös tulevaisuudessa. Alle kerättiin myös lasten omia kommentteja, joita he sanoivat toiminnan aikana. Lasten spontaanit kommentit toiminnasta ilman haastattelu asetelmaa tuovat rehellistä ja aitoa näkökulmaa palautteen keruu vaiheeseen.

Kuva: 5 Lasten kommentit toimintakokonaisuuden testivaiheesta.

Muutamaa varhaiskasvatuksenopettajaa pyydettiin myös testaamaan lyhyempiä ja nopeampia harjoitteita, jotta saatiin selville, onko tämän kaltaiset lyhyet, nopeat harjoitteet liian irrallisia muuhun toimintaan. Harjoitteita ehti lopulta kokeilla lyhyen aikataulun vuoksi vain kaksi varhaiskasvatuksenopettajaa, mutta heiltä saatu palaute toiminnasta oli kuitenkin hyvää. Nyt tutkitaan- kategoria sai erityisen paljon positiivista palautetta. Nyt tutkitaan - kategoria on

materiaalipankin osio, jossa tutkitaan luontoa ja sen eri elementtejä pienten tieteellisten kokeiden avulla. Nyt tutkitaan - osiossa on otettu huomioon Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) mainituista oppimisen osa-alueista monipuolisesti eri alueita. Pääpaino kuitenkin on tutkin ja toimin ympäristössäni, ilmaisun monet muodot, sekä kielten rikas maailma osioissa. Positiivisen palautteen pohjalta lopulliseen materiaalipankkiin lisättiin Nyt tutkitaan -kategoria jokaiselle vuodenajalle. Toiminnalliset ja tieteelliset tutkimukset, joissa lapsi pääsi itse kokeilemaan, ihmettelemään ja oivaltamaan olivat selkeästi lapsia innostavia, mutta samalla myös pedagogisesta näkökulmasta hyvin toimivia.

Myös pukeutumiseen liittyvät harjoitteet koettiin hyviksi. Pukeutuminen onkin merkityksellinen osa varhaiskasvatusta ja tukee paljon arjen taitojen oppimista, sekä kielen kehittymistä. Materiaalipankissa (Liite 1) on harjoite, jossa ryhmän kanssa yhdessä kuvakorttien avulla pohditaan ennen ulos lähtöä sopivia vaatteita. Kuvakorteista löytyvät vaatteet kiinnitetään harjoitteessa ihmishahmon päälle, jolloin vaatteiden valinta konkretisoituu jo harjoitteen aikana lapsille. Valmis puettu ihmishahmo voidaan harjoitteen jälkeen viedä eteiseen lasten näytille, jolloin se toimii heille mallina pukeutumistilanteissa.

Väliarvion tulosten perusteella materiaalipankin alustavaan versioon tehtiin pieniä muutoksia, mutta kaikki julkaistusta materiaalipankista löytyvät harjoitteet löytyivät myös tästä ensimmäisestä versiosta.

5.3.2 Sähköisen materiaalipankin luominen

Väliarvion ja toiminnan testaamisen jälkeen materiaalipankin sisältöön tehtiin pieniä korjauksia ja tarkennuksia. Tämän jälkeen lähdettiin kartoittamaan sähköiselle materiaalipankille lopullista alustaa. Opinnäytetyön suunnitelmaseminaarista saatiin muutamia hyviä vinkkejä toimivista sähköisistä alustoista. Lopulta nettisivun luomisalustaksi valikoitui ohjelma nimeltä Wix. Wix nettisivu alustalla käyttäjä voi luoda ilmaiseksi nettisivut. Ohjelma haastattelee käyttäjää aluksi nettisivujen tarkoituksista, jotta sen tarjoamat vaihtoehdot nettisivulle vastaavat mahdollisimman hyvin käyttäjän tarvetta. Alusta on englanninkielinen, mutta kuitenkin hyvin helppo käyttöinen.

Nettisivuja koottiin alustalle kirjoittamalla aluksi etusivulle (Kuva 6) kuvaus nettisivujen tarkoituksesta. Tämän jälkeen sivuille lisättiin navigointi palkki, jonka avulla sivuilla vierailija voi kulkea eri sivujen välillä. Yläpalkkiin listattiin kohdat: etusivu, materiaalipankki, palautekysely ja lisää aiheesta. Kun nettisivujen rakenne oli kasassa, liitettiin sinne jo tiedostona olemassa oleva materiaalipankki (Kuva 7). Luonnoksessa materiaalipankki oli jaettu viiteen eri kategoriaan vuoden aikojen mukaan; syksy, talvi, kevät, kesä ja aloitukseen, sekä virittäytymiseen sopivat harjoitteet. Tämä jaottelu oli selkeä ja toteutettiin sellaisenaan myös lopullisen sähköisen materiaalipankkiin. Viiden yläkategorian alle jaoteltiin erikseen vielä pienempiä alakategorioita eri teemojen mukaan, jolloin harjoituksia oli helpompi etsiä tiedostoista.

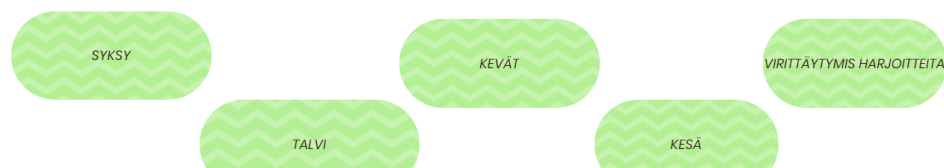
Kuva 6: Luontopedagogiikan materiaalipankin etusivu

–Ideita varhaiskasvatuksen arkeen ja juhlaan–

Tästä materiaalipankista löydät valmiita ideoita 3-5-vuotiaiden toimintahetkien järjestämiseen. Tarkoituksena on vahvistaa ja innostaa lapsia luonnon ja ympäristön tutkimiseen ja luonnossa olemiseen. Toimintahetket on jaettu viiteen eri pääkategoriaan vuodenaikojen ja toiminnan tarkoituksen mukaan.

Yksi pääkategoria pitää sisällään:

- 3 erilaista teemaa, joiden alle on koottu teeman mukaisia erilaisia harjoituksia, projekteja, leikkiä tms., joiden avulla luontopedagogiikka voidaan toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alueet huomioiden.
- Ohjeet varhaiskasvattajalle toiminnan valmisteluun ja järjestämiseen, sekä teoretietoa siitä, mihin kyseinen harjoitus perustuu

Kuva 7: Luontopedagogiikan materiaalipankki

Varsinaisen materiaalipankin työstäminen oli eniten aikaa vievä vaihe opinnäytetyössä. Kun tämä oli valmistunut, nettisivuille lisättiin vielä lisää aiheesta- osio ja anonymi palautekysely, jossa hyödynnettiin Google forms- sovellusta. Lisää aiheesta (Kuva 8) osiossa lukijalle avataan teoriaa materiaalipankin taustalla eli vastataan kysymykseen mihin tämä kaikki perustuu. Lisää aiheesta osiossa on viitattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sen vaikutuksiin osana materiaalipankkia.

Kuva 8: Luontopedagogiikan materiaalipankin lisää aiheesta - osio.

Anonyymiin palautekyselyyn (Kuva 9) on koottu yhteensä 3 pää kysymystä, joista kohta 2 sisälsi useamman tarkentavan kysymyksen materiaalipankin käyttökokemuksista. Alla listattuna lopulliset materiaalipankissa julkaistut palautekyselyn kysymykset.

- Perustiedot: Oletko Varhaiskasvatuksenopettaja/hoitaja/ muu, kuka?
- Materiaalipankin käyttökokemukset:
  - Olivatko toiminta kokonaisuudet toimivia?
  - olivatko toimintahetket sopivan pituisia?
  - Jaksoivatko lapset seurata toimintaa ja innostuivatko he aiheesta?
  - Koitko materiaalipankin sisällön itsellesi hyödylliseksi?
- Avoin vastaus osio: Kehitysideoita materiaalipankkia varten

Luontopedagogiikan materiaalipankki

[Etusivu](#) [Materiaalipankki](#) [Palautekysely](#) [Lisää aiheesta...](#)

Anonyymi palautekysely luontopedagogiikan materiaalipankista

[Palautekyselyyn >](#)

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää materiaalipankin käyttökokemuksia sen jatkokehittämistä varten. Kyselyssä ei kerätä vastaajan henkilötietoja ja sen tulokset ovat tarkoitettu yksityiseen käyttöön vain materiaalipankin kehittämistarkoituksessa.

Kuva 9: Luontopedagogiikan materiaalipankin palautekysely

5.4 Opinnäytetyön raportointi ja materiaalipankin julkaisu

Yksi oleellinen ja keskeinen osa toiminnallista opinnäytetyötä varsinaisen toiminnan toteutuksen lisäksi on loppuraportin kirjoittaminen. Loppuraportin toteutus mukailee pitkälti projektiraportoinnin tapaa, jossa kuvataan tarkasti jokainen opinnäytetyön prosessin vaihe, teoreettinen tietoperusta, arviointi, sekä pohdinta. (Saastamoinen yms. 2018.) Loppuraportin kirjoittaminen aloitettiin jo toiminnan toteutuksen rinnalla. On helpompaa koota ajatuksia ja prosessin vaiheita ylös konkreettisesti reaaliajassa.

Materiaalipankin sähköisen ja lopullisen version valmistuessa se esiteltiin päiväkotien johtajalle, joka antoi hyväksynnän sen julkaisemiselle. Tämän jälkeen materiaalipankki julkaistiin julkiseksi nettiin ja tallennettiin Kruununmaan- ja Kruununpuiston päiväkotien Ipadeille, sekä lähetettiin linkkinä päiväkotien jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan sähköpostiin.

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Kruununpuiston ja Kruununmaan päiväkotien varhaiskasvatuksenopettajien käyttöön sähköinen luontopedagogiikan materiaalipankki ja kannustaa sen myötä varhaiskasvatuksenopettajia rohkeasti toteuttamaan luontopedagogiikkaa aktiivisemmin työssään. Tarkoitus oli myös herättää ammattilaisten omaa mielenkiintoa ja kiinnostusta aihetta kohtaan ja näin lisätä säännöllisesti toteutettua

luontopedagogiikkaa päiväkodin ryhmien arjessa. Luontopedagogiikan materiaalipankki luotiin sähköisenä, jolloin sen käyttö varhaiskasvatuksenopettajille olisi mahdollisimman helppoa, nopeaa ja vaivatonta. Materiaalipankin avulla kasvattajilla on käytössään enemmän ideoita ja materiaalia lasten luonto suhdetta vahvistavan toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen.

Opinnäytetyön ja ennen kaikkea konkreettisen sähköisen materiaalipankin prosessi on kokonaisuudessaan ollut yllättävän aikaa vievää sen luovien piirteiden, sekä teoreettisen pohjatie-
don keruun vuoksi. Etenkin sähköisen nettisivun työstäminen ilman aikaisempaa kokemusta oli hidasta ja työlästä. Myös sisällön tuottaminen ja toiminnan väliarviointi vei aikaa huomatta-
vasti enemmän kuin alun perin aikatauluun sille oli määritelty. Toiminnallisen opinnäytetyön
raportoinnin aloittaminen rinnakkain varsinaisen materiaalipankin työstämisen kanssa oli hyvä
ja toimiva ratkaisu. Raportointiin käytetty teorialmateriaali tuki hyvin osaltaan nimittäin myös
materiaalipankin sisällön luomisprosessia. Kaiken kaikkiaan voidaan kuitenkin todeta, että
opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin, ja päiväkodin henkilökunnan käyttöön on jaettu luon-
topedagogiikan materiaalipankki, jonka avulla he voivat toteuttaa luontopedagogista toimin-
taa aikaisempaa aktiivisemmin päiväkodin arjessaan.

6.1 Arviointi ja jatkokehittäminen

Valmista materiaalipankkia tarkastellessa voidaan todeta, että se pitää sisällään hyvin moni-
puolisesti erilaista toimintaa luontopedagogisesta, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perus-
teiden (2018) näkökulmasta tarkasteltuna. Jokainen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen
osa-alue on mukana materiaalipankissa, mutta toisia painotetaan hieman enemmän. Materiaa-
lipankin etuna on myös se, että sen eri harjoitukset ovat helposti muokattavissa ryhmän
omien tarpeiden tai erilaisten tapahtumien ja vuodenaikojen mukaisiksi. Luontopedagogisen
materiaalipankin sisällössä on huomioitu erityisesti esimerkiksi lapsen musiikillisen, kuvalli-
sen, sanallisen, sekä kehollisen ilmaisun kehitys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden
(2018) mukaan ilmaisun monet muodot -oppimisen alueen tavoitteena on auttaa lapsia näke-
mään, havainnoimaan ja kokemaan ympäröivää luontoa ja maailmaa eri tavoin. Tutkiminen,
leikkiminen ja itsensä ilmaisemisen mahdollisuus tukevat kaikki lapsen oppimista ja ymmär-
rystä itsestään ja muista ihmisistä. (Opetushallitus 2018, 42.)

Materiaalipankista on varmasti hyötyä kaikille varhaiskasvatuksenopettajille, sillä arki päivä-
kodissa on usein hyvin kiireistä ja toiminnan suunnittelu ja ideoiden etsiminen on hyvin aikaa
vievää. Useissa medioissa on viime vuosina käyty paljon keskustelua päiväkotien liian suurista
ryhmäkoista ja resurssien riittämättömyydestä. Tässä on usein vaarana, että lasten yksilölli-
nen huomiointi ei onnistu ja toiminnan laatu kärsii. Materiaalipankki edesauttaa varmasti
osaltaan laadukkaan toiminnan toteuttamista. On nimittäin helppoa, että samaan aiheeseen
liittyvät toiminta ideat löytyvät yhdeltä sivustolta, eikä materiaaleja tarvitse etsiä useista eri
lähteistä. Materiaalipankista on varmasti paljon hyötyä myös esimerkiksi vasta valmistuneelle

varhaiskasvatuksenopettajalle, jolla ei entuudestaan vielä ole käsitystä luontopedagogiikasta tai ole välttämättä vielä kokemukseensa pohjautuvia valmiita ideoita käytössään.

Materiaalipankin toiminta ideoissa on yritetty painottaa myös lasten osallisuuden merkitystä. Loppujen lopuksi osallisuuden toteutuminen on hyvinkin riippuvaista kuitenkin toiminnan vetäjästä. Riskinä valmiiksi suunnitelluissa toiminta ideoissa on, että se rajaa lasten osallistumista arjen toimintaan ja sen suunnitteluun. Tämän vuoksi materiaalipankin sisällössä olisi ehkä, jos aikaa olisi ollut enemmän, voinut olla enemmän nimenomaan lasten, sekä myös huoltajien osallisuutta vahvistavia harjoitteita. Aiheen rajaamisen kannalta kuitenkin oli tärkeää rajata materiaalipankin sisältö nimenomaan vain luontopedagogiikan näkökulmasta toteutettuihin harjoitteisiin ja nostaa esiin lapsen suunnitteluun mukaan ottamisen tärkeys.

Haasteena tämän kaltaisen valmiin materiaalipankin käytössä saattaa myös olla, että varhaiskasvattajan omien ideoiden ja kasvatusnäkemysten kehittyminen ei tapahdu yhtä tehokkaasti kuin itse harjoitteita suunniteltaessa. Yksi kehityskohde materiaalipankin jatkokehittämisen kannalta voisikin olla sisältöön luovempien ja joustavampien harjoitusten lisääminen. Materiaalipankkiin lisättyjen erilaisten vinkkien avulla varhaiskasvattaja voi kuitenkin halutessaan laajentaa harjoitteiden ja projektien toteuttamista haluamallaan tavalla.

Opinnäytetyön toimeksiantaja uskoo, että materiaalipankin aktiivisen käytön näkökulmasta ajateltuna on suuri etu, että Kruununmaan päiväkotia on luontopainotteinen päiväkotia ja sen arvot, sekä toiminta perustuu jo entuudestaan pitkälti kestävään kehitykseen ja luonnossa liikkumiseen. Materiaalipankin sisällön ottaminen osaksi päiväkotia on siis varmasti helppoa, kun sen kaltaiselle toiminnalle on arjessa muutenkin annettu aikaa ja tilaa. Hänen toiveenaan tietysti olisi, että materiaalipankki pääsisi aktiiviseen käyttöön myös toisessa päiväkodissa, jossa aikaisempaa luontopainotteista toimintaa ei juurikaan ole ollut. Jääkin nähtäväksi saako materiaalipankin sisältö varhaiskasvatuksenopettajat innostumaan ja kokeilemaan luontopedagogiikan harjoitteita. Tässä avainasemassa ovat materiaalipankin käyttökokemukset, sekä sen helposti käytettävissä oleminen. Sähköisestä ominaisuudesta päiväkotien johtaja antoi suurta kiitosta. Materiaalipankki on ladattu päiväkotien käytössä oleviin loppuun, jolloin se on nopeasti avattavissa ja mukaan otettavissa. Materiaalipankki on lähetetty myös jokaisen varhaiskasvattajan omaan sähköpostiin, jolloin sen tutkiminen on mahdollista milloin tahansa ilman loppuakin. Varhaiskasvatuksenopettajille lähetettyyn sähköpostiin liitettiin materiaalipankin lisäksi myös opinnäytetyön tiivistelmä, joka kiteyttää hyvin materiaalipankin tarkoituksen, sekä sen merkityksen varhaiskasvatukselle varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) näkökulmasta.

Aikataulun rajallisuuden vuoksi materiaalipankin anonyymin palautekyselyn vastauksia ei ehditty raporttoimaan ja käsittelemään opinnäytetyössä, mutta palautteen sisältöä pystytään hyödyntämään hyvin materiaalipankin jatkokehittämisessä.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Materiaalipankin sisältö perustuu pitkälti päiväkodin henkilökunnan omiin toiveisiin ja tarpeisiin, sekä varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteissa (2018) annettuihin tavoitteisiin ja oppimisen osa alueisiin. Tämän takia voidaan ajatella, että materiaalipankin sisältö on luotettava ja ammatillisesta näkökulmasta toimiva työkalu varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun.

Materiaalipankin prosessissa ja harjoitusten suunnittelussa on huomioitu myös sosiaalialan eettiset periaatteet, kuten lapsen mahdollisuus osallisuuteen, yhdenvertaiseen kohteluun, sekä itsemääräämisoikeus. Luontopedagogisessa materiaalipankissa osallisuuden toteutuminen on varmistettu esimerkiksi lasten toiveiden kuuntelemisella ja huomioimisella toiminnan sisällössä. Useissa harjoitteissa on myös painotettu lasten osallistumista erilaisten tapahtumien valmisteluun. Tärkeää harjoitteiden yhteydessä oli myös painottaa, että jokaisella lapsella täytyy olla myös oikeus olla osallistumatta toimintaan, mutta kuitenkin tunne ryhmään kuulumisesta ja tasavertaisena jäsenenä olemisesta.

Luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmasta tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan työssä tulee myös noudattaa aina tarkkuutta ja huolellisuutta koko prosessin ajan, niin työskentelyn aikana, kuin myös työn analysoinnin ja arvioinnin aikana.

Opinnäytetyössä ja materiaalipankin teossa käytettiin vain luotettavia, asiallisia lähteitä ja eettisesti kestäviä menetelmiä. Luonto- ja ympäristöpedagogiikan ajankohtaisuuden takia siitä on olemassa hyvin monenlaista ja vaihtelevaa tietoa ja lähteitä. Tämän vuoksi luotettavan opinnäytetyön luomiseksi lähteiden keruussa tärkeää oli käyttää hyvää lähdekritiikkiä ja pohtia tarkasti tiedon alkuperää, sekä luotettavuutta. Luonto- ja ympäristöpedagogiikasta on löydettävissä nimittäin monia erialaisia painotuksia ja sisältöjä riippuen lähteestä. Opinnäytetyössä oleellista oli myös huomioida tieteellisen raportoinnin ja oikeaoppimisten lähdemerkintöjen tekeminen. Työskentelyssä huomioitiin aiemmat tutkimukset ja teokset, sekä viitattiin niihin asianmukaisesti silloin, kun heidän tutkimustietojaan käytettiin lähteenä opinnäytetyössä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012).

Tässä Opinnäytetyössä ei käytetty ihmisistä otettuja kuvia tai videoita, joten erillistä kuvailupua ei tarvittu. Tutkimuslupa haastatteluita varten tehtiin kuitenkin asianmukaisella tavalla, jotta pystyttiin keräämään päiväkotien henkilökunnalta prosessin alussa toiveita ja ajatuksia liittyen materiaalipankin sisältöön, sekä pystyttiin hyödyntämään heitä toimintakokonaisuuksien testaamisessa prosessin aikana.

Arvioinnin kannalta luotettavuuteen vaikutti hieman aikataulu. Palaute valmiista materiaalipankista ja sen käyttökokemuksista jäi alkuperäistä tarkoitusta suppeammaksi. Valmiista materiaalipankista palautteen saaminen sen käyttäjiltä olisi edellyttänyt materiaalipankin

nopeampaa valmistumista. Näin sitä olisi ehditty käyttämään pidemmän aikaa ennen opinnäytetyön valmistumista ja palauttamista. Lopullinen arviointi tapahtui minun ja toimeksiantajan eli päiväkodinjohtajan arvioinnin pohjalta. Materiaalipankin prosessin aikana tehty väliarvio antoi kyllä onneksi kuitenkin paljon arvokasta palautetta nimenomaan pankin sisällöstä ja toiminta ideoista. Ne koettiin arvioijien palautteen perusteella toimiviksi ja hyödyllisiksi. Mielenkiinnolla voidaan jäädä seuraamaan palautetta erityisesti nettisivun käytöstä, sillä siitä ei vielä olla varhaiskasvatuksenopettajien arviota saatu.

Lähteet

Painetut

Kurttio, T. & Kurki, O. 1999. Varhaiskasvattajan ympäristöopas. Ylöjärvi: Painohäme oy

Lyytinen, T. 2020. Metsäretki lasten kanssa luontoon. Helsinki: Karttakeskus.

Rehunen, K. 2017. Tiedeleikkejä pikkututkijoille. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Rosenberg, T. 1993. Pienestä pitäen. Ympäristökasvatus ja päivähoiton ekologinenariki. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Whalström, R. & Juusola, M. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Helsinki: Kustannusyhtiö Artemia.

Sähköiset

Afonne. 2011. Pedagoginen toiminta ja dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Viitattu 29.3.2021.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/171121/Afonne_Sanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hyvinkään kaupunki. 2019. Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Viitattu 29.3.2021.

<https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/vasu/hyvinkaan-varhaiskasvatussuunnitelma-2019.pdf>

Isoluoma, R. & Otava E-M. 2019. Luonnon terveysvaikutukset varhaiskasvatuksen tukena. Viitattu 30.3.2021

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/242367/Isoluoma%26Otava.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Jussila, K & Jutila H-R. 2019. Luontopedagogiikan vuosikello tueksi varhaiskasvatukseen. Viitattu 1.5.2021

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264940/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6%20Jus-sila%20%26%20Jutila%204.12.pdf?sequence=2>

Jyväskylän yliopisto. 2015. Havainnointi eli observointi. Viitattu 29.3.2021

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankinta-menetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Kaukkila, T. 2019. Lapsen luovuuden tukeminen varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatuksessa. 15.4.2021

<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201904241517.pdf>

Katajapelto, S. 2020. Lasten havainnot luontoleikeissä. Viitattu 1.5.2021

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/324148/Kataja-pelto_Salla_progradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Luoma, A. 2020. Välineitä lapsen leikkitaidon tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 15.4.2021

<https://www.theseus.fi/handle/10024/336016>

Metsäemo. 2020. Metsävarhaiskasvatus. Viitattu 15.4.2021

<http://www.metsaemo.fi/metsavarhaiskasvatus/>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 24.3.2021

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Pirkanmaan kikatus. 2018. Muutama resepti varhaiseen kielenopetukseen. Viitattu 10.4.2021.

<http://pirkanmaankikatus.blogspot.com/2018/01/muutama-resepti-varhaiseen.html?m=1>

Saastamoinen M., Vähä, T. Ypyä J., yms. 2018. Toiminnallisen opinnäytetyön oppimiskokemukset. Viitattu 5.5.2021

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152055/ePooki%2045_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen latu. 2019. Ilo kasvaa ulkona. viitattu 3.5.2021.

<https://www.suomenlatu.fi/vaikuta/me-vaikutamme/hankkeet/ilo-kasvaa-ulkona>

Tampereen kaupunki. 2016. Varhaiskasvatussuunitelma. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen. Oppimisen alueet. Viitattu 29.3.2021

<https://ops.tampere.fi/varhaiskasvatus/932/?school=>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 30.3.2021.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. Työelämää kehitetään yhteistyössä. Viitattu 29.3.2021.

<https://tem.fi/tyoelaman-kehittaminen>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 20.4.2021

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vuorenmaa, S & Korhonen, S. 2016. 100 askelta luontoon. Viitattu 5.5.2021

<https://www.theseus.fi/handle/10024/111081>

Ylitalo, A. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen johtajuus moniammatillisessa tiimissä. Viitattu 30.3.2021

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334567/Ylitalo_Anne.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Julkaisemattomat

Korkola, J. 2021. Ympäristö- ja energiatekniikan insinöörin haastattelu. Hyvinkäällä 20.4.2021.

Kuviot

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys (Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet 2018, 36.).....	9
Kuva 2: Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alueet	9
Kuva 3: Suunnitelma opinnäytetyön vaiheista.....	22
Kuva 4: Lasten yksilöhaastattelu kuvakorttien avulla.....	27
Kuva: 5 Lasten kommentit toimintakokonaisuuden testivaiheesta.....	27
Kuva 6: Luontopedagogiikan materiaalipankin etusivu.....	29
Kuva 7: Luontopedagogiikan materiaalipankki.....	29
Kuva 8: Luontopedagogiikan materiaalipankin lisää aiheesta - osio.....	30
Kuva 9: Luontopedagogiikan materiaalipankin palautekysely.....	31

Liitteet

Liite 1: Luontopedagogiikan materiaalipankki.....	42
---	----

Liite 1: Luontopedagogiikan materiaalipankki

<https://luontopedagogiikka.wixsite.com/materiaalipankki>

